

Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Gülhan KARALIOĞLU*^a, Nuriye SEMERCİ^b

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş :22.02.2023

Düzeltilme :15.06.2023

Kabul :19.06.2023

Keywords:

Eğitim,

Kariyer eğitimi,

Meslek.

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın temel amacı Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersine Yönelik Öğretmen görüşlerini belirlemektir. Araştırma tarama modeline dayanan nicel bir çalışmadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi kullanılmıştır. Veriler, betimsel istatistikler ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, Rehberlik ve kariyer planlama dersi programının kazanımlarına ilişkin öğretmenlerin olumlu düşündükleri, dersin uygulanmasına yönelik açıklamaların yeterli olduğu ve öğrencilerin aktif katılımının sağlandığı ancak etkinliklerde kullanılması gereken materyallerin temininde güçlük yaşandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca ders kapsamında en çok “Sınav Kaygısı” ve “Verimli Ders Çalışma” üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Araştırmada rehberlik ve kariyer planlama dersini yürütürken okullarda akademik başarının çok fazla önemsenmesi ve dersin pandemi sürecinde uzaktan yürütülmesi karşılaşılan güçlükler olarak belirtilmiştir. Kalitenin artırılması için öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi ve eğitimlerin yaygınlaştırılması, dersin önemine ilişkin öğrenci, öğretmen, veli ve idarecilerin bilgilendirilmesi ve dersin 8.sınıftan önceki kademelerden başlanması gibi öneriler sunulmuştur.

Evaluation of Eighth Grade Guidance and Career Planning Course According to Teachers' Views

Article Information

DOI:

Article History:

Received :22.02.2023

Revised :15.06.2023

Accepted :19.06.2023

Keywords:

Education,

career education,

Job.

Abstract

The main purpose of this research is to determine the views of teachers on the Eighth Grade Guidance and Career Planning Course. The research is a quantitative study based on the survey model. Convenience sampling method, one of the non-random sampling methods, was used in the formation of the study group. Teacher Opinions Questionnaire for Eighth Grade Guidance and Career Planning Course was used as data collection tool in the research. Data were analyzed with descriptive statistics. As a result of the research, it was revealed that the teachers thought positively about the achievements of the Guidance and career planning course program, the explanations for the implementation of the course were sufficient and the active participation of the students was ensured, but there was

*İlgili Yazar: gulhan.karalioglu@gmail.com

^a Bartın Üniversitesi, Bartın/Türkiye, <http://orcid.org/0000-0002-0065-4296>

^b Prof. Dr., Bartın Üniversitesi, Bartın/Türkiye, <http://orcid.org/0000-0002-5347-9858>

Article Type:
Research Article

difficulty in obtaining the materials that should be used in the activities. In addition, it was determined that "Exam Anxiety" and "Efficient Studying" were mostly emphasized in the course. In the research, it was stated that academic success was given too much importance in schools while conducting the guidance and career planning course and the difficulties encountered were to conduct the course remotely during the pandemic process. Suggestions such as providing in-service training to teachers and disseminating the trainings in order to increase the quality, informing students, teachers, parents and administrators about the importance of the lesson, and starting the lesson from the levels before the 8th grade were presented.

Giriş

İnsan doğduğu andan ölene dek sosyal çevresi ile iletişim halindedir ve süreç içerisinde bu sosyal çevrenin arzu ve beklentilerine uyacak şekilde davranış kalıpları geliştirir. Bu davranışların bir bölümü rastlantılar ve kendi kendine gelişirken önemli bir bölümü ise yetişkinlerce planlanarak kazandırılır. Bireyde toplum tarafından olması istenen davranışların kazandırılma sürecine eğitim adı verilir. Eğitimin amacı, bireyin kendini gerçekleştirmesi ile "iş ve meslek" sahibi olup topluma katkı sağlamasına yardım etmektir (Kuzgun, 2016; MEB, 2014). Eğitim sürecinin bir kolunun da mesleki gelişime katkı sağlaması olarak düşünülmektedir. Bu kapsamda rehberlik hizmetleri eğitimde büyük önem taşımaktadır (MEB, 2014). Bir okulda öğretim hizmetlerinin yanında öğrencilerin gelişimine uygun alan oluşturmak, karşılaşılan zorlukları çözmek ve gerekli olacak önlemleri almak için rehberlik hizmetleri sunulmaktadır (Çam, 2008,). Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetlerinin önem arz eden bir amacı da kişide var olan gizil güçlerinin yeteneklerinin, kapasitelerinin ortaya çıkartılarak, uygulanmaya başlanması, devam ettirilmesi ve geliştirilmesidir. Rehberlik hizmetinin bu yönü öğrencilerin kendine uygun olacak bir eğitim kurumuna, bransa, işe ya da mesleğe yönelmesi ve istediği yere ulaşabilmesi için yapılacak çalışmaları kapsamaktadır (Yeşilyaprak, 2017).

Bireyin kendini tanıyarak doğru bir mesleki tercih yapması; kendisini gerçekleştirmesi, fiziksel ve zihinsel şekilde kendini geliştirmesi yolunda varoluş sebebi ve statü kaynağı olarak tanımlanmaktadır (Sarıkaya ve Khorshid, 2009; Atli, 2016). Birey kişiliğinde bulunan özelliklerini ve kendi yeteneklerini işiyle uygunlaştırabildiği zaman işinden memnun ve mutlu olarak iş gücü verimliliğini arttırmaktadır (Koroğlu, 2014). Kariyer planlama sürecini doğru yönetenler, kaynak, zaman israfı gibi olumsuzluklardan etkilenmeden ülkenin kalkınıp ilerlemesine önemli katkılar sağlar (MEB, 2014). Bu doğrultuda okullarda öğrencilerin kariyer planlamalarını desteklemek ve kariyer eğitimi vermek için mesleki rehberlik çalışmaları yapılmaktadır. Kariyer eğitiminin önemi göz önüne alınarak mesleki rehberlik çalışmalarında etkili yaklaşımların belirlenmesi ve bu yaklaşımların yaygınlaştırılması doğru ve başarılı bir eğitim ortamını oluşturacaktır (Bohn ve McConville, 2019).

Bireyin yaşamdaki yeri, kendisinin ve yaşamının anlamını bulması, çoğunlukla çalıştığı iş ve seçtiği meslek alanı ile ilişkilendirilmektedir. Eğitimin her kademesinde rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesi süreci, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine paralel olan eğitim birimlerine, iş ve meslek alanlarına "yönlendirilmesi" işlevi şeklinde başlamıştır (Yeşilyaprak, 2019). Bu doğrultuda ülkemizde küçük yaşlardan başlanarak ve aile, öğretmen, okul yönetimi ile kariyer danışmanları birlikte bu süreçte iş birliği yaparak çocukların amaç ve kariyer planlarını doğru şekilde yönlendirmek için çalışmalar yapılmaktadır (Aktın, 2017). Sınıf rehber öğretmenleri, okul idareleri, aileler ve danışmanların iş birliğinde, çocuğun erken dönemlerinden itibaren ilgili planlar doğrultusunda ve profesyonel şekilde başlatılan kariyer ve kişisel gelişim çalışmaları çocukları kendisini tanıyan, ruhsal anlamda sağlıklı, üretken bir kariyer hayatına hazırlayacaktır (Özdemir Yaylacı, 2007).

Ülkemizde 1976-1994 yılları arasında öğrencilerin ilgi ve becerilerini erken yaşta belirleyip onları mesleki ve teknik eğitim alanlarına yöneltme çalışmalarına başlanmıştır (Kuzgun, 2006). 1997 yılında kabul edilen 4306 yasası ile ilk ve ortaokullar birleştirilerek temel ve zorunlu eğitimin 8 yıl olacağı, sekizinci yılda öğrencilerin ortaöğretim (lise) kurumlarına ve/veya iş alanlarına yönlendirileceği, bu çalışmanın okul rehberlik grubunca yapılacağı ve Milli Eğitim Sisteminin bu yönlendirmeye açık olacak şekilde yeniden düzenleneceği kararlaştırılmıştır (MEB, 1997). 2012- 2013 eğitim ve öğretim yılından

itibaren, 1 ve 5. sınıflardan başlanarak kademeli olarak uygulanan İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi incelendiğinde, ortaokul son sınıfta (8. sınıf), haftada 1 ders saati olmak üzere öğrencilerin kendisini tanımasına, yeteneklerini öğrenerek kendini gerçekleştirmesine, yaratıcı ve üreten birey olmasına katkı sağlamak üzere “Rehberlik ve Kariyer Planlama” dersinin yer aldığı görülmektedir. Programının amacı kendini tanıyan, ilgi ve yeteneklerinin farkında olan, toplumda mesleklerin meslek edinmenin önemini kavrayan ve kariyer planlamasını yapabilecek bireyler yetiştirmektir. 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı’nı alan öğrencilerin;

- Kendi potansiyelinin farkında olan,
- Dahil olduğu programın kendi gelişim ve hayatına katkısını bilen,
- Hayatını düzenleyebilmenin önemini kavrayan,
- Geleceğe için plan yapabilme özelliğini edinmiş,
- Kendi kariyer hayatına yönelik fırsatların farkına varan ve değerlendirebilen,
- Mesleklerin hayatımızdaki konumunu ve önemini fark edebilen,
- Her mesleğin yaşamda öneminin ve değerinin farkında olan,
- Çevresinde var olan fırsatları değerlendirebilen birer yetişkin olmaları beklenmektedir (MEB, 2014).

Sekizinci sınıflara uygulanmak üzere 2014 yılında hazırlanan “Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı” kazanımları 2020 yılında Sınıf Rehberlik Programının (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul ve Ortaöğretim) hazırlanmasıyla değiştirilmiştir. Sınıf Rehberlik Programında yer alan sekizinci sınıf kazanımlarının Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programı kazanımlarının yerine kullanılmasına karar verilmiştir (MEB, 2020).

Kendi ilgi ve yeteneklerinin farkına varmaları gereken ve mesleki anlamda önemli kararların verilmekte olduğu 8. Sınıfın daha çok mercek altına alınması gerekmektedir. Bireyler sahip oldukları yetenekleri, potansiyel ve gizil güçleri ortaya çıkarabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri alanlara ihtiyaç duyarlar. Bu alanların oluşturulması ve bireylerin kendi fırsatlarını oluşturma ve fark etme süreçlerinin desteklenmesi, teknolojileri kullanabilme becerisinin geliştirilmesi ve iş yaşamıyla ilgili bilgi ve becerilerinin artması kariyer danışmanlığının amaçları arasında yer almaktadır (Yeşilyaprak, 2016). Pershing ve Demetropoulos’un (1981) “Guidance and Guidance Systems in Secondary Schools: The Teacher’s Views” adlı çalışmalarında 248 öğretmene 19 rehberlik etkinliğinin yer aldığı bir ölçek gönderilmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenler kariyer rehberliğinin önemli bir işlev olduğuna inanmaktadırlar; ancak, öğrencilere kariyer rehberliği sağlamada okul rehberlik sistemlerinin yeterliliğine karşı olumsuz bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Betz ve Luzzo (1996) tarafından yürütülen “Career Assessment and the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale” isimli çalışmada bireyin kariyer kararı derecesini ölçmek için tasarlanmış olan Kariyer Karar Verme Öz-yeterlik Ölçeği (CDMSE) kullanılmıştır. 60 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubunda bu süreçte ilgili videolar izletilmiş bir kariyer danışmanı ile görüşmeler yapılması sağlanmıştır. Sonuç olarak ise deney grubu puanlarında artış gözlenmiştir. Bu süreçte yapılan müdahalelerin bireylerin kariyer planlamaları üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmada Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerin, uygulamadaki eksikliklerin anlaşılmasının yanında dersin daha verimli yürütülmesine ilişkin öneriler ve dersin öneminin anlaşılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen araştırmadan hareketle aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının öğelerine (Genel amaçlar, kazanımlar, içerik, uygulama süreci ve değerlendirme) ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi kapsamında en sık üzerinde durulan konular nelerdir?
3. Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersini yürütürken karşılaşılan güçlükler nelerdir?
4. Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının etkili uygulanmasına ilişkin katılımcı önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplanması ve toplanan verilerin analizine dair istatistiksel yöntemler ve teknikleri oluşturmaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modeline dayalı nicel çalışmadır. Araştırma var olan durumun ortaya konulması programın eksik, güçlü ve iyileştirilmesi gereken yönlerinin belirlenmesi yönünden betimsel bir çalışmadır. Bu araştırmaların amacı, bir olayı mümkün olduğunda bütün ve dikkatlice tanımlamaya çalışmaktır (Büyüköztürk vd., 2011).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmacının vakit, para ve iş gücü kapsamında oluşan olumsuzlukları sebebi ile kolay ulaşılabilecek ve uygulama yapılabilecek grupları tercih etmesidir (Bayram, 2015; Büyüköztürk vd., 2017). Araştırma çalışma grubunun Batı Karadeniz'deki ortaokullarda çalışan okul rehber öğretmenleri, psikolojik danışmanları ve sekizinci sınıflara sınıf rehber öğretmenliği yapmış öğretmenlerden oluşması planlanmıştır. Ancak dünya genelinde yaşanan COVID-19 Salgını neticesinde alınan tedbirler kapsamında pandemi sürecinde eğitimlerin uzaktan yürütülmesi sebebi ile bu amaca ulaşılamamıştır. Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik hazırlanan anket Google formlar aracılığı ile internet üzerinden katılımcılara iletilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda çalışmakta olan 200 öğretmen oluşturmaktadır. Anket katılımcılara pandemi döneminde internet aracılığı ile ulaştırabildiği için hedeflenen kitleye ulaşılamamıştır. Kısıtlamaların olduğu dönemde yüz yüze çalışmalar yapılamadığı için internet üzerinden gelen veriler üzerinden çalışmalar yapılmıştır. Anketler gönüllülük esas alınarak uygulanmıştır. Araştırmaya katılan 200 katılımcının demografik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Cinsiyet	N	Eğitim Düzeyi	N	Branş	N	Mesleki Deneyim	N
Erkek	92	Lisans	173	Matematik	39	1-5	48
Kadın	108	Lisansüstü	27	Türkçe	25	6-10	79
				İngilizce	23	11-15	30
				Fen Bilimleri	19	16-20	20
				Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	16	20+	23
				Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	12		
				Diğer	66		

Tablo 1 incelendiğinde çalışmada 92 erkek 108'i kadın olmak üzere 200 öğretmenin bulunduğu ve 173'ünün lisans 27'sinin ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çalışmaya en çok Matematik ve Türkçe branşında olan öğretmenlerin katılım sağladığı anlaşılmaktadır. Mesleki deneyim açısından incelendiğinde 6-10 yıldır çalışmakta olanların oranının daha çok geri kalan kategorideki katılımcıların dengeli bir şekilde dağıldığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi kullanılmıştır.

Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi, MEB tarafından hazırlanan Sınıf Rehberlik Programı (Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul ve Ortaöğretim/Lise) öğeleri göz önünde bulundurularak ve ilgili alan yazın incelenerek (Yazgünoğlu ve Demirel, 2012; Karataş ve Baltacı, 2013; Camadan vd., 2018; Öztürk vd., 2020) oluşturulmuştur. Uzman görüşü öncesi 19 sorudan oluşan anketin ilk dokuz sorusu kişisel bilgiler, 10 sorusu derse ilişkin görüşlerle ilgilidir. Taslak anket, kapsam geçerliği için üçü sınıf rehber öğretmeni, ikisi psikolojik danışman ve üçü eğitim programları öğretim alanında görev yapan öğretim elemanından olmak üzere sekiz uzmana görüş almak amacıyla gönderilmiştir.

Uzman görüşlerinin analizleri sonrası anket formundaki sorular düzenlenip bilgilendirici onam metni forma eklenerek toplam 17 maddeden oluşan bir anket hazırlanmıştır. İlk 9 soru kişisel bilgiler, sekiz madde derse ilişkin görüşlerle ilgili (Kazanımlar=11 madde, kazanımların değerlendirilmesi= 11 madde içerik (yeterlik alanları)=12 madde, ders kapsamında üzerinde durulan konular= 13 madde, öğretme-öğrenme süreci (etkinlikler) =11 madde, dersi yürütürken karşılaşılan zorluklara ilişkin=12 madde, programın daha verimli uygulanmasına ilişkin= 10 madde, sınama durumları (ölçme ve değerlendirme) =11 madde) olarak hazırlanmıştır. Anket formundaki ilk soru olan kazanımlar için ilk üç kazanımın sıralanmasının istenmesi, 2-3-5-6 ve 7. maddelerin evet-hayır ve kısmen şeklinde değerlendirilmesi ile 4 ve 8. maddelerin birden fazla seçeneğin işaretlenmesi şeklinde anketin doldurulması istenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Düzenlemeler yapılarak son hali verilen Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi 2020-2021 yılında gerçekleşen COVID-19 salgını ile alınan kısıtlamalardan dolayı Google Formlar aracılığıyla internet üzerinden uygulanmıştır. Verilerin toplanması aşamasında Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu onay belgesi alınmıştır.

Veriler SPSS (22.0) paket programı kullanılarak betimsel istatistikler (frekans ve yüzdelik) ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

1. Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın birinci alt amacına yönelik Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının genel amaçlarından en temel üç amacına ilişkin katılımcılar tarafından belirlenen görüşler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Programın en temel üç amacına ilişkin katılımcı görüşleri

Maddeler	f	%
1. Kendi ve başkalarının duygularını anlayan ve kendi duygularını ifade edebilen bireyler yetiştirmek,	118	20.4
2. Öğrenme yaşantıları yoluyla kendini tanıyabilen bireyler yetiştirmek	102	17.6
3. Problem çözüme ve karar verme becerilerine sahip bireyler yetiştirmek,	84	14.5
4. Kişiler arası iletişim becerileri ve karakter güçleri gelişmiş bireyler yetiştirmek,	79	13.7
5. Kendine uygun ders, dal/alan ve meslek seçebilen bireyler yetiştirmek,	55	9.5
6. İçinde bulunduğu çevresine ve topluma uyum sağlayabilen bireyler yetiştirmek,	46	8.0
7. Hayat boyu öğrenme modelini alışkanlık hâline getiren bireyler yetiştirmek,	35	6.1
8. Akademik planlama ve kariyer planlama yapabilen bireyler yetiştirmek,	30	5.2
9. Çalışarak üretmenin önemini benimseyen bireyler yetiştirmek,	14	2.4
10. Kök değerleri gelişmiş bireyler yetiştirmek,	9	1.6
11. İyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmek,	6	1.0

Araştırma bulgularına göre Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının genel amaçlarından en temel üç amacına ilişkin katılımcıların görüşü ile sırasıyla; “Kendi ve başkalarının duygularını anlayan ve kendi duygularını ifade edebilen bireyler yetiştirmek (%20,4),” “Öğrenme yaşantıları yoluyla kendini

tanıyabilen bireyler yetiştirmek (%17,6)", ve "Problem çözüme ve karar verme becerilerine sahip bireyler yetiştirmek (%14,5)" amaçları belirtilmiştir. Bunun yanında dördüncü sırada "Kişiler arası iletişim becerileri ve karakter güçleri gelişmiş bireyler yetiştirmek (%13,7)" amacının da katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından işaretlendiği görülmektedir. Araştırma bulgularına göre programın; "Çalışarak üretmenin önemini benimseyen bireyler yetiştirmek (%2,4)", "Kök değerleri gelişmiş bireyler yetiştirmek (%1,6)" ve "İyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmek (%1,0)" en az işaretlenen amaçlar olmuştur. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının kazanımlarının değerlendirilmesine ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Programın kazanımlarına ilişkin katılımcı görüşleri

Maddeler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1. Kazanımlar gerçekleştirilebilir düzeydedir.	123	60.9	72	35.6	7	3.5
2. Kazanımlar birbiri ile uyumludur.	137	67.9	55	27.2	10	5.0
3. Kazanımlar gelişim alanlarını kapsamaktadır.	140	69.3	53	26.2	9	4.5
4. Kazanımlar öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	142	70.3	52	25.7	8	4.0
5. Kazanımların işleme sırası esneklerdir.	125	61.9	63	31.2	14	6.9
6. Kazanımlar seviyeye uygun değildir.	58	28.7	55	27.2	89	44.1
7. Kazanımların sayısı çok fazladır.	70	34.7	79	39.1	53	26.2
8. Kazanımlar diğer öğretim programlarıyla dil birliği sağlamaktadır.	112	55.4	79	39.1	11	5.4
9. Kazanımlar belirlenirken bireysel farklılıklar dikkate alınmamıştır.	60	29.7	78	38.6	64	31.7
10. Kazanımlar çağdaş eğitim sisteminin ihtiyaçlarına uygun değildir.	47	23.3	62	30.7	93	46.0
11. Kazanımlar diğer derslerin kazanımları ile uyum sağlamaktadır.	115	56.9	71	35.1	16	7.9

Programın kazanımlarına ilişkin cevaplar incelendiğinde; katılımcıların %60,9'u programın kazanımlarının gerçekleştirilebilir düzeyde olduğunu düşünürken %35,6'sı kısmen gerçekleştirilebilir düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların %67,9'u kazanımları birbiri ile uyumlu bulurken katılımcıların %44,1'i kazanımları öğrenci seviyesine uygun bulmadığını belirtmektedir. Ancak katılımcıların %69,8'i kazanımların gelişim alanlarını kapsadığını ve %70,3'ü de kazanımların öğrenci gelişim özelliklerine uygun olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %61,9'u kazanımların işleme sırasının esnek olduğunu katılırken katılımcıların %39,1' kazanım sayılarının fazlalığına kısmen katılmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların çoğu kazanımların çağdaş eğitim sisteminin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlandığı (%46,0), kazanımların diğer derslerin kazanımları ile uyum sağladığı (%56,9) ve kazanımların diğer öğretim programları ile dil birliği konusunda uyumlu olduğu (%55,4) yönünde fikir beyan etmişlerdir. Kazanımlar belirlenmesinde katılımcıların %31,7'si bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünürken %38,6'sı bireysel farklılıkların kısmen dikkate alınmadığını belirtmektedir.

Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının içeriğine ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Programın içeriğine ilişkin katılımcı görüşleri

Maddeler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	F	%
1. Program içeriği ve kazanımlar birbiriyle uyumludur.	146	72.3	51	25.2	5	2.5
2. Program içeriğindeki konular öğrencilerin ihtiyaçlarına uygundur.	120	59.4	71	35.1	11	5.4
3. Programın içeriği öğrenci düzeyine uygundur.	129	63.9	63	31.2	10	5.0
4. İçerik çok yoğundur.	82	40.6	83	41.1	37	18.3
5. İçerikte sosyal duygusal gelişim alanına yeterli ağırlık verilmiştir.	105	52.0	80	39.6	17	8.4
6. İçerikte akademik gelişim alanına yeterli ağırlık verilmiştir.	110	54.5	75	37.1	17	8.4
7. İçerikte kariyer gelişim alanına yeterli ağırlık verilmiştir.	109	54.0	79	39.1	14	6.9
8. Programda içeriğe ilişkin açıklamalar yetersizdir.	59	29.2	81	40.1	62	30.7
9. Programın içeriği bu ders için yeterli değildir.	54	26.7	78	38.6	70	34.7
10. Programın içeriği öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	76	37.6	97	48.0	29	14.4
11. Kök Değerler (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) program içerisine dengeli bir şekilde yansıtılmıştır.	122	60.4	71	35.1	9	4.5
12. Karakter Güçleri (azim ve kararlılık, öğrenme aşkı, merak, umut ve iyimserlik, nezaket, sosyal zeka, yaşam coşkusu, cesaret, tedbirlilik, affedicilik, şükran duyma, mizah gibi) program içerisine dengeli bir şekilde yansıtılmıştır.	111	55.0	84	41.6	7	3.5

Araştırma bulgularına göre katılımcıların %59,4’ü program içeriğindeki konuların öğrencilerin ihtiyaçlarına, %63,9’u program içeriğinin de öğrenci düzeyine uygun bulduklarını belirtirken dersin içeriğini ise katılımcıların %40,6’sı yoğun bulurken %41,1 kısmen yoğun bulmaktadırlar. Bununla birlikte katılımcılar program içeriği ve kazanımların uyumlu olduğunu (%72,3), içerikte sosyal duygusal gelişim (%52,0)- akademik gelişim (%54,5) ve kariyer gelişim (%54,0) alanına yeterli düzeyde ağırlık verildiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %40,1’i program içeriğine ilişkin açıklamaları kısmen yetersiz bulurken %30,7’si açıklamaları yeterli bulmaktadır. Katılımcıların %38,6’sı da programın içeriğinin bu ders için kısmen yetersiz olduğunu %30,7’si ise yetersiz olmadığını belirtmektedir. Bu kapsamda katılımcıların çoğu içeriği bu ders için yetersiz bulmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların %60,4’ü Kök Değerlerin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik), %55,0’i Karakter Güçlerinin (azim ve kararlılık, öğrenme aşkı, merak, umut ve iyimserlik, nezaket, sosyal zeka, yaşam coşkusu, cesaret, tedbirlilik, affedicilik, şükran duyma, mizah gibi) program içerisine dengeli bir şekilde yansıtıldığını belirtmektedir. Katılımcıların çoğu kök değerler ve karakter güçleri konusunda programı yeterli bulmaktadırlar. Bununla birlikte katılımcıların %37,6’sı programın içeriğinin öğrencilerin ilgisini çektiğini belirtirken %48,0’i ise programın kısmen öğrencilerin ilgisini çektiğini ifade etmektedir. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının uygulandığının değerlendirilmesine ilişkin katılımcı cevapları Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Programın uygulama kısmına ilişkin katılımcı cevapları

	Maddeler	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	F	%
1.	Uygulama sürecine ilişkin açıklamalar yeterlidir.	115	56.9	68	33.7	19	9.4
2.	Program bireysel farklılıkları temel almaktadır.	107	53.0	69	34.2	26	12.9
3.	Kazanım ve uygulama süreçleri arasında ilişki yoktur.	59	29.2	57	28.2	86	42.6
4.	İçerik ve kazanımlara bakıldığında program çok yoğundur.	81	40.1	82	40.6	39	19.3
5.	Etkinliklerde kullanılması gereken materyallerin temininde güçlük yaşanmaktadır.	83	41.1	80	39.6	39	19.3
6.	Etkinliklerin uygulanmasında okul binası ve bahçesi uygundur.	97	48.0	73	36.1	32	15.8
7.	Etkinliklerin uygulanması için ders süresi yeterlidir.	85	42.1	64	31.7	53	26.2
8.	Program öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin iş birliği ile yürütülmektedir.	88	43.6	85	42.1	29	14.4
9.	Uygulanan etkinlikler öğrencileri gelecekte karşılaşılabilecek problemlere karşı güçlendirmektedir.	104	51.5	87	43.1	11	5.4
10.	Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıklarına duyarlıdır.	103	51.0	78	38.6	21	10.4
11.	Programın uygulanmasında öğrencilerin aktif katılımı sağlanmaktadır.	119	58.9	72	35.6	11	5.4

Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcılar uygulamada kullanılan etkinliklerin öğrencileri gelecekte karşılaşılabilecek problemlere karşı güçlendirdiğini (%51,5), öğrencilerin bireysel farklılıklarına duyarlı olduklarını (%51,0) ve uygulamada öğrencilerin aktif katılımlarının sağlandığını (%58,9) ifade etmektedirler. Katılımcıların %43,6'sı programın öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin iş birliği ile yürütülmesi gerektiğini düşünürken %14,4'ü ise bu iş birliğinin gerekli olmadığını ifade etmektedir. Katılımcıların %42,1'i uygulama esnasında ders sürecinin yeterli olduğunu, %31,7'si kısmen yeterli olduğunu belirtirken katılımcıların %26,2'si verilen zamanın etkinliklerin uygulanması için yeterli olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğu etkinliklerin uygulanması için ayrılan sürenin yeterli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %48,0'ı okul binası ve bahçesinin çalışmalar için uygun, %36,1'i kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. Ancak bunların yanında katılımcıların %41,1'i etkinliklerde kullanılması gereken materyallerin temininde güçlük yaşandığını, %39,6'sı da teminde kısmen güçlük yaşandığını ifade etmektedir. Katılımcılar aynı zamanda uygulama sürecine ilişkin açıklamaların yeterli olduğunu (%56,9), programın bireysel farklılıkları temel aldığını (%53,0), kazanım ve uygulama süreçleri arasında ilişki olduğunu (%42,6) ve birbirinden bağımsız olmadığını ifade etmişlerdir. Tüm bu ifade edilenlerle birlikte katılımcıların %40,1'i içerik ve kazanımlara bakıldığında programın çok yoğun olduğunu, %40,6'sının da kısmen yoğun olduğunu ifade ettiğini görmekteyiz. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi kazanımlarının değerlendirilmesine ilişkin katılımcı cevapları Tablo 6.'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Dersin kazanımlarının değerlendirilmesine ilişkin katılımcı cevapları

Maddeler	F	%
1. Öğrencileri Gözlemleyerek	112	20.4
2. Öğrenciler ile Konuşarak	111	20.3
3. Öz Değerlendirme formları kullanarak	60	10.9
4. Veliler ile Görüşerek	60	10.9
5. Öğrencilerin Süreç İçerisinde Katılımını Sağlayarak	60	10.9
6. Kontrol Edemiyorum	51	9.3
7. Etkinlik Değerlendirme Formları Kullanarak	35	6.4
8. Gözlem Formları Tutarak	28	5.1
9. Öğrencilerin Günlük Tutmalarını İsteyerek	17	3.1
10. Verilen Kazanımlar ile ilgili Küçük Grup Çalışmaları Yaptırarak (Rol Oynama Afiş/poster hazırlama Brifing, eğitsel oyun vb.)	14	2.6

Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi kazanımlarının nasıl takip edildiğine ilişkin olarak katılımcıların %20,4'ü “Öğrencileri Gözlemleyerek”, %20,3'ü “Öğrenciler ile Konuşarak”, %10,9'u ise “Öğrencilerin Süreç İçerisinde Katılımını Sağlayarak” süreci değerlendirdiklerini ve değerlendirme sürecinde öğrenciyi merkeze alarak doğrudan değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %10,9'u “Öz Değerlendirme formları kullanarak”, “Veliler ile Görüşerek”, %6,4'ü “Etkinlik Değerlendirme Formları Kullanarak”, %5,1'i “Gözlem Formları Tutarak”, %3,1'i “Öğrencilerin Günlük Tutmalarını İsteyerek” ve %2,6'sı “Verilen Kazanımlar ile ilgili Küçük Grup Çalışmaları Yaptırarak (Rol Oynama Afiş/poster hazırlama brifing, eğitsel oyun vb.)” süreci değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların %9,3'ü ise dersin değerlendirilmesini “Kontrol Edemediklerini” ve kazanımları değerlendiremediklerini ifade etmişlerdir.

2. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Kapsamında En Sık Üzerinde Durulan Konulara İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacına yönelik Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi kapsamında en sık üzerinde durulan konulara ilişkin katılımcı cevapları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Ders kapsamında üzerinde en çok durulan konulara ilişkin katılımcı cevapları

Maddeler	F	%
1. Sınav Kaygısı	131	17.0
2. Verimli Ders Çalışma	103	13.4
3. Üst Eğitim Kurumları ve Sınavlarını Tanıtma	92	12.0
4. İletişim	70	9.1
5. Motivasyon	68	8.8
6. Karar Verme	57	7.4
7. Geleceğe Yönelik Hedef Belirleme	53	6.9
8. Meslekleri Tanıma	50	6.5
9. Zaman Yönetimi	43	5.6
10. İlgi ve Yetenekler	38	4.9
11. Kariyer Planlama	33	4.3
12. Öz Bakım Becerileri	29	3.8
13. Diğer	2	0.3

Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi kapsamında en sık üzerinde durulan konulara ilişkin olarak katılımcılar sırasıyla %17,0'ı "Sınav Kaygısı", %13,4'ü "Verimli Ders Çalışma", %12,0'ı "Üst Eğitim Kurumları ve Sınavlarını Tanıtma", %9,1'i "İletişim", %8,8'i "Motivasyon", %7,4'ü "Karar Verme", %6,9'u "Geleceğe Yönelik Hedef Belirleme", %6,5'i "Meslekleri Tanıtma", %5,6'sı "Zaman Yönetimi", %4,9'u "İlgi ve Yetenekler", %4,3'ü "Kariyer Planlama" ve %3,8'i "Öz Bakım Becerileri" olarak ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların %0,3'ü diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen K102 "Branş öğretmenleri bu dersi eksik konu tamamlamak, konu tekrarı ya da test çözümü için kullanmaktadırlar. Bu sebeple gerekli konuların üzerinde yeterince durulamamaktadır." şeklinde ifade ederken K168 "Öz saygı gelişimi" konusunu eklemiştir.

3. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin Yürütülmesi Esnasında Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacına yönelik Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin yürütülmesi esnasında karşılaşılan zorluklara ilişkin katılımcı cevapları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Dersi yürütürken karşılaşılan zorluklara ilişkin katılımcı cevapları

Maddeler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1. Derse ilişkin yanlış algıların mevcut olması	113	55.9	50	24.8	39	19.3
2. Dersten sorumlu öğretmenlerin derse gereken önemi vermemesi	97	48.0	51	25.2	54	26.7
3. Okullarda akademik başarının daha çok önemsenmesi	150	74.3	36	17.8	16	7.9
4. Sekizinci Sınıfların LGS' ye hazırlanması	142	70.3	41	20.3	19	9.4
5. Dersin farklı amaçlar (LGS hazırlanma, başka derslerin işlenmesi vb.) için kullanılması	133	65.8	37	18.3	32	15.8
6. Pandemi sürecinde dersin uzaktan yürütülmesi	145	71.8	41	20.3	16	7.9
7. Sınıf mevcutlarının fazla olması	94	46.5	56	27.7	52	25.7
8. Velilerin sürece katılmak istememesi	123	60.9	61	30.2	18	8.9
9. Öğrencilerin dersin önemine ilişkin algısının düşük olması	139	68.8	49	24.3	14	6.9
10. Ders kazanımlarının önemsenmemesi	129	63.9	56	27.7	17	8.4
11. Bazı kazanımlar gerçekleştirilirken sınıf rehber öğretmenlerinin yetersiz kalması	112	55.4	58	28.7	32	15.8
12. Program hakkında yeterli bilginin mevcut olmaması	117	57.9	57	28.2	28	13.9

Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin Yürütülmesinde katılımcıların %74,3'ü "Okullarda akademik başarının daha çok önemsenmesini" karşılaşılan problem olarak gösterirken; %71,8'i "Pandemi sürecinde dersin uzaktan yürütülmesini"; %70,3'ü bu dersin sekizinci sınıfta olduğunu ve "Sekizinci Sınıfların LGS' ye hazırlanmasını"; %68,8'i "Öğrencilerin dersin önemine ilişkin algısının düşük olmasını"; %65,8'nin "Dersin farklı amaçlar (LGS hazırlanma, başka derslerin işlenmesi vb.) için kullanılmasını"; %63,9'nun "Dersin kazanımlarının önemsenmemesini"; %60,9'u "Velilerin sürece katılmak istememesini"; %57,9'u "Program hakkında yeterli bilginin mevcut olmamasını"; %55,9'u "Derse ilişkin yanlış algıların mevcut olmasını"; %55,4'ü "Bazı kazanımlar gerçekleştirilirken sınıf rehber öğretmenlerinin yetersiz kalmasını" karşılaşılan güçlük olarak ifade etmektedirler.

Katılımcıların %46,5'i "Sınıf mevcutlarının fazla olmasını" karşılaşılan güçlük olarak ifade ederken %25,7'si mevcutların fazlalığını sorun olarak görmemektedir. Aynı şekilde katılımcıların %48,0'ı "Dersten sorumlu öğretmenlerin derse gereken önemi vermemesini" problem olarak görürken katılımcıların %26,7'si bunu problem olarak görmemektedir.

4. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Etkili Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacına yönelik Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının daha verimli uygulanmasına ilişkin katılımcı cevapları Tablo 9’de gösterilmiştir.

Tablo 9: Programın daha verimli uygulanmasına ilişkin katılımcı cevapları

Maddeler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1. Ders alt sınıflardan başlamalıdır.	180	89.1	16	7.9	6	3.0
2. Sınıf rehber öğretmeni ve okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmeni arasındaki koordinasyon artırılmalıdır.	181	89.6	16	7.9	5	3.0
3. Sürece veli katılımı sağlanmalıdır.	175	86.6	19	9.4	8	4.0
4. Süreç içerisinde sınıf rehber öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri ve idare iletişim içinde olmalıdır.	184	91.1	15	7.4	3	1.5
5. Dersin verimli yürütülebilmesi için okulun psikolojik danışmanı olmalıdır.	178	88.1	18	8.9	6	3.0
6. Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik becerilerinin geliştirilmesi için eğitim verilmelidir.	167	82.7	24	11.9	11	5.4
7. Sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik ve kariyer planlama dersinin işleyişi ve programı hakkında eğitimler verilmelidir.	163	80.7	28	13.9	11	5.4
8. Okul idarelerine rehberlik ve kariyer planlama dersinin önemi hakkında eğitimler verilmelidir.	169	83.7	24	11.9	9	4.5
9. Rehberlik ve kariyer planlama dersinin işlenmesinde gerekli materyaller ilgili okul idareleri tarafından sınıf rehber öğretmenlerine kaynak sağlanmalıdır.	176	87.1	23	11.4	3	1.5
10. Sistemde bu dersin ödemesinin yapılması sağlanmalıdır.	160	79.2	30	14.9	12	5.9

Katılımcıların %91,1’i “Süreç içerisinde sınıf rehber öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri ve idarenin iletişim içinde olmasını”, %89,6’sı “Sınıf rehber öğretmeni ve okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmeni arasındaki koordinasyon artırılmasını”, %89,1’i “Dersin alt sınıflardan başlamasını”, %88,1’i “Okulun psikolojik danışmanı olmasını”, %87,1’i “Dersin işlenmesinde gerekli materyaller ilgili okul idareleri tarafından sınıf rehber öğretmenlerine kaynak sağlanmasını”, %86,6’sı “Sürece veli katılımı sağlanmasını”, %83,7’si “Okul idarelerine rehberlik ve kariyer planlama dersinin önemi hakkında eğitimler verilmesini”, %82,7’si “Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik becerilerinin geliştirilmesi için eğitim verilmesini”, %80,7’si “Sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik ve kariyer planlama dersinin işleyişi ve programı hakkında eğitimler verilmesini” ifade ederek programın daha işlevsel olacağını belirtmişlerdir. Bununla birlikte “Sistemde bu dersin ödemesinin yapılması sağlanmalıdır” ifadesi katılımcıların %79,2’si tarafından seçilerek dersin verimliliğinin artırılması konusunda en sonda yer almıştır.

Araştırma kapsamında bu bölümün sonunda diğer maddesi eklenmiştir. Bu kapsamda 17 katılımcı bu madde de dersin daha verimli işlenmesine ilişkin öneri bildirmiştir. Katılımcıların cevapları çoğunlukla dersin tüm sınıf düzeylerinde uygulanması, hizmet içi eğitimler ile öğretmenlerin desteklenmesi, dersin psikolojik danışmanlarca yürütülmesi, derse gereken önemin verilmesi ve ders saatinin artırılması yönünde olmuştur. Dersin sadece sekizinci sınıfta değil tüm sınıf düzeylerinde uygulanmasını, K36 “*Ders tüm sınıf düzeylerinde uygulanmalı...*” şeklinde ifade ederken K101 “*Dersin Beşinci sınıftan itibaren verilmesi gerektiğini... düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir.

Derse gerekli zamanın verilerek ders saatinin artırılmasını K36 “*...sınıf öğretmenine öğrenciyle birbirlerini tanıyacak zaman verilmeli*” şeklinde ifade ederken derse gereken önemin verilmesini ve ihmal edilmemesi gerektiğini”, K172 “*.... En önemlisi ana dersler kadar önem verilmeli bu derse*” şeklinde ifade

etmiştir. İfade de görüldüğü üzere diğer dersler kadar bu dersin önemsenmediği ve gerekli zamanın ve önemin yeterli düzeyde derse ayrılmadığı anlaşılmaktadır. Dersin psikolojik danışmanlarca verilmesini K101 “...dersin psikolojik danışmanlarca uygulanması gerektiğini düşünüyorum” şeklinde ifade ederken okullarda psikolojik danışmanın bulunmasını K68 “Her okula mutlaka ve mutlaka bir PDR öğretmeni olmalı diğer branşlar bu konuda muhakkak ki yetersiz.” şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlere eğitimler verilmesini ve öğretmenlerin kendilerini geliştirmenin önemini K39 “Sınıf rehber öğretmenlerine mutlaka eğitim verilmeli. “olarak ifade ederken K112 “Rehber öğretmenlerinin kendilerini iyi yetiştirmezlerse öğrenciyi doğru yönlendirmezler. Mezuniyet diğer branşlarda olduğu gibi temel oluşturur. Mezuniyet sonrası kendini geliştirmeyen öğretmenler hangi branş olursa olsun öğrenciyi doğru şekilde destekleyemeyeceklerdir. “olarak ifade etmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin görüşlerine göre Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının incelendiği bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar şöyle sıralanabilir. Rehberlik ve Kariyer Dersi Programının en temel üç genel amacı öğretmenlere göre “Kendi ve başkalarının duygularını anlayan ve kendi duygularını ifade edebilen, Öğrenme yaşantıları yoluyla kendini tanıyabilen ve problem çözüme ve karar verme becerilerine sahip bireyler yetiştirmektir”. Bu amaçlar, sınıf rehberlik programının uygulanma sürecinde probleme dayalı bir yaklaşım yerine öğrencileri karşı karşıya kalacakları sorunlara ilişkin hazır hâlde olmayı hedefleyen, gelişimsel, yeterlilik ve güç temelli bir yaklaşım anlayışı ile aynı amaca hizmet etmektedir (MEB, 2020). Birey kendini tanıyarak; kendisini anlamasına, çevresini tanımasına, sorunlarına çözüm yolu bulmasına, kendisine uygun olacak tercihler yapmasına ve kararlar alabilmesine destek olur. Bu sayede bireyin sağlıklı bir kimlik algısı gelişir, uygun seçimler yapar, sosyal alanda güçlenir ve çevresiyle doğru ve sürekli bir iletişim kurma becerisine sahip olur. Tüm bunlar bireye eğitsel alanda başarılı olmasına yardımcı olur ve meslek ile ilgili kararlarını sağlıklı almasını sağlar (Deniz ve Erözkan, 2017). Bu şekilde birey sahip olduğu tüm yeteneklerini en üst düzeyde geliştirmeye başlar (Burnard, 1992). Bu amaçlar kapsamında asıl hedef de zaten bireyin “kendisini gerçekleştirme” sürecinde ona destek olmaktır (Tekke ve Coşkun, 2019).

Bununla birlikte genel amaçlar içerisinde; kök değerleri gelişmiş ve iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmek amaçları sıralamada sonlarda geldiği belirlenmiştir. İyi oluş; hayattan alınan doyum, ilgi ve sorumluluk, yaşamda karşılaşılan olaylara duyulan sevinç ve üzüntü, iş, ilişkiler, sağlıklı olma, eğlenme, anlam ve hedef ile ilişkili olan düşünce ve duyguları kapsar (Gencer, 2018). Öznel iyi oluş, “bireylerin hayatlarına ilişkin olarak yapmış oldukları bilişsel ve duygusal değerlendirmelerdir” (Diener ve Diener, 1996). Ayan (2019) çocukların öznel iyi oluşlarının, öğretmenlerle ve akranlarla olan ilişkisel bağlamdan önemli ölçüde etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Bugün okullardan bedensel, zihinsel ve psiko-sosyal yönden uyum gösteren, kendisini ve içinde var olduğu çevreyi geliştiren ve değiştirecek olan bireyler yetiştirmesi beklenmektedir (Yazgünoğlu ve Demirel, 2012). Bu dersin öğretmenlerinden beklenen iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetirmek amacının sonlarda yer alması dikkat çekicidir. Akpınar (2016) akademik stres, okul tükenmişliği ve öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ve okul tükenmişliğinin akademik stres ile öznel iyi oluş arasında aracı rol üstlendiği ve akademik stresin okul tükenmişliği için, okul tükenmişliğinin de öznel iyi oluş için bir risk faktörü oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Okul tükenmişliğinin artması ergenlerde öznel iyi oluşu olumsuz etkileyen önemli faktörlerden biri olarak düşünülmektedir. Okullarda yürütülen psikolojik danışma hizmetleri bağlamındaki önleyici ve iyileştirici uygulama ve programların bu bulgu göz önünde bulundurularak planlanması ve yürütülmesi gereği ön plana çıkartmaktadır. Modern psikolojide öznel iyi oluş kavramı mutluluk, olumlu duygu durum içinde olma, yaşamdan zevk alma ve yaşamın anlamını bulma olarak da tanımlanmaktadır (Snyder ve Lopez, 2007). Yaşamda anlamın öznel iyi oluşa kattığı büyük değerden başlanarak, bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarına ve yaşamdan kendileri için ne beklediklerine ilişkin algılarının oluşma sürecinde onlara yardım edilebilir (Şahin, Aydın, Sarı, Kaya ve Pala 2012). Bununla birlikte önemli olan bir diğer nokta ise iyi oluş kavramının özerklik ve yetkinlik kavramları ile birlikte kariyer programlaması için iç görü sunmasıdır (Ryan ve Deci, 2000; Guay vd., 2003). Öğrencilerin kendilerini tanımaları, ilgi ve yeteneklerinin farkına vararak kendilerine uygun bir kariyer planlamaları yapmaları ve hayatta mutlu olabilmeleri açısından iyi oluş düzeylerinin yüksek olması önem arz etmektedir. Ayrıca ortaokul müfredatındaki kariyer programlarının, genç bir kişinin yaşamdaki yön ve anlam duygusunu etkileyebileceği görüşü unutulmadan bu alanda çalışmalar gerçekleştirilmelidir (Broadbent vd., 2012).

Öğretmenlerin en az işaretledikleri genel amaçlardan kök değerleri gelişmiş bireyler yetiştirmek genel amacının öğrencilere değerleri kazandırmak olduğu söylenebilir. Temeli ailede işlenmeye başlanan değerler, çocuklar bir eğitim kurumuna başladıklarında resmî ve planlı bir şekilde örgün eğitim kapsamında devam ettirilir. Eğitim kurumlarının hedefi hem akademik olarak başarılı hem de ana değerleri benimsemiş bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamaktır (Özbaşı, 2020). Birey ve toplum için önem arz eden kök değerler kazanımlarının sonlarda yer alması dikkat çekicidir. Rehberlik programına 2020 yılında yeni eklenen kök değerler kavramının henüz tam olarak anlaşılmasının bu amaçlar içerisinde ilk sıralara girememesinin nedeni olduğu söylenebilir.

Rehberlik ve kariyer planlama dersi programının kazanımlarına ilişkin öğretmenlerin olumlu düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin en çok olumlu buldukları noktalar; kazanımların öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olması, kazanımların gelişim alanlarını kapsaması ve programın kazanımlarının diğer öğretim programları ile dil birliği sağlamasıdır. Kazanımların içeriğinde bahsedilen gelişim; planlı, uygun ve sürdürülebilir bir ilerleme kaydetmeyi ifade etmektedir. Demirel (2010) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde rehberlik programı hedeflerinin diğer ders programlarındaki hedeflere paralel olarak belirlendiği için dil birliğinin sağlandığına ve öğrencilerin gelişim dönemlerine uyumlu olduğuna ilişkin görüşlere ulaşılmıştır.

Araştırmada program içeriği ve kazanımların birbiriyle uyumlu olduğu ancak içeriğin yoğun ve kazanım sayısının çok olduğunu belirlenmiştir. Benzer şekilde Öztürk vd. (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcılar kazanımlar için sürenin az olduğunu belirtmişlerdir. Kazanımlar yoğun olduğu için sürenin yetmediğini bildirmişlerdir. Aynı çalışmada tek başına ve sınıfın tamamı için sorunların çözümünün rehberlik ve kariyer planlama dersinin çıktılarında gibi görüldüğü ancak ders için ayrılan sürenin kazanımlar ve problemlerin çözümü için yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuca ilişkin olarak çalışmada tek başına ve sınıfın tamamı için sorunların belirtilen derste ve zamanda çözülmeye çalışılması, öğrencilerin bu hususlarla ilgili olarak destek alabilecekleri ayrı bir zamana ihtiyaç duyduklarına ilişkin sonuca ulaşılmıştır. Nazlı (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin sınıf rehberliği uygulamasını benimsedikleri, sınıf rehberliğini 15 günde bir saat değil her hafta yapılmasını istedikleri, sınıf rehberliğini öğrencilerin gelişimlerine yararlı olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulanmasına yönelik açıklamaların yeterli olduğu ve öğrencilerin aktif katılımının sağlandığı ancak etkinliklerde kullanılması gereken materyallerin temininde güçlük yaşandığı ortaya çıkmıştır. Nazlı (2004) tarafından yürütülen çalışmada rehberlik hizmetlerinin uygulamasında karşılaşılabilecek sorunlardan biri olarak gerekli araç gerecin olmaması sonucuna ulaşılmıştır. Yazgünoğlu ve Demirel (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise katılımcılar programlarda belirtilen materyallerinin, her bölge için kolay bulunamayabileceği yönünde sonuca ulaşılmıştır. Çok (2021) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin materyal tasarımı konusunda güçlük yaşadığını belirtmeleri bu araştırma ile benzer sonuçları ortaya koymaktadır. Rehberlik ve kariyer planlama dersinin daha verimli yürütülebilmesi açısından ders kapsamında kullanılacak materyallerin okul idareleri tarafından teminin sağlanması sürecin daha sağlıklı yürütülmesine zemin hazırlayacaktır.

Araştırmada kazanımların değerlendirilmesinde katılımcı öğretmenlerce en çok öğrencilerin gözlemlenmesi ve öğrenciler ile konuşarak değerlendirmenin yapıldığı anlaşılmaktadır. En az kullanılan değerlendirme yöntemi olarak da verilen kazanımlar ile ilgili küçük grup çalışmaları yaptırılması (Rol Oynama Afiş/poster hazırlama Brifing, eğitsel oyun vb.) olduğu belirlenmiştir. Programın değerlendirilmesinde ise uygulama sürecinde kazanım etkinlikleri ile ulaşılan sürece ilişkin veriler, etkinliklerde ve etkinlik sonrasında öğrenci, öğretmen ve veliler gibi çalışılan gruba uygulanacak ölçek, anket ve diğer ölçümlerle elde edilen sonuçlar ve öğrencilerin belirli zaman aralıkları ile başarı, okula devam durumları ve disiplin suç durumlarının incelenmesi ile elde edilecek verilerin kullanılması öngörülmektedir (MEB, 2020). Programda öğrencilerin hem zihinsel hem de duyuşsal öğrenmelerinin değerlendirilebilmesi için gerekli araçların kullanılmasını önerilmektedir. Program kapsamındaki diğer bir görüş ise test tekniklerinin (ölçekler, envanterler vb.) ve test dışı tekniklerin (gözlem, görüşme, günlük tutma) önerilmesidir. Bu husustaki öneriler incelendiğinde Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin öngörülen hedeflerinin öğrencilere kazandırılıp kazandıramadığının anlaşılması için zihinsel ve duyuşsal hedefleri değerlendiren farklı yöntemlerle ilgili pek fazla araçtan veri elde edilmesi uygun olacaktır (Erdem

ve Gürol, 2020). Bununla birlikte Yazgünoğlu ve Demirel (2012) tarafından yürütülen çalışmada sınıf rehberlik programında ölçme ve değerlendirmenin ne şekilde yapılacağına beklenildiği kadar net ve açık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Erdem ve Gürol (2020) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin programda yer alan kazanımların değerlendirilmesine ilişkin olarak olumsuz görüşleri; sınıf rehber öğretmenlerinin ölçme-değerlendirmede konusundaki bilgi eksiklikleri ve yetersizlikleri, çeşitli değerlendirme yöntemlerinden elde edilen verilerin tutarsız olması, farklı ve çeşitli değerlendirme şekillerinin ve uygulanan testlerin incelenmesinin zaman açısından sınırlı olması şeklinde sıralanmıştır.

Program kapsamında en çok “Sınav Kaygısı” ve “Verimli Ders Çalışma” konuları üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte “Öz Bakım Becerileri” ve “Kariyer Planlama” konularının en sonlarda geldiği görülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde üzerinde sıklıkla durulan konular ile dersin en temel amacına ilişkin belirlenen hedeflerin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Kariyer danışmanlığı, bireylerin becerileri ve ilgi alanlarına paralel olarak uygun meslek seçimi ve hayatlarının ilerleyen dönemlerinde başarılı olmasında ilk önce kendini, sonrasında ise aile ve öğretmenin bireyi yakından tanımaya yardımcı olarak aslında yön verici bir işlevi üstlenmektedir. Eğitimde kariyer gelişimi, öğrencinin derslerden ve yaşamsal faaliyetlerinden arta kalan zamanlarını etkili bir şekilde değerlendirme, ilgi alanlarını tanıma, sorumluluklarının bilincinde olma, meslekleri tanıma, öğrenmeyi öğrenme, okulda edindiği bilgiler ile gelecekteki çalışma hayatı arasındaki ilişkiyi kurabilme, kimlik gelişimi gibi beceri alanları ile ilişkilidir (Özdemir Yaylacı, 2007). Öztürk vd. (2020) tarafından yürütülen çalışma da sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik ve kariyer planlama dersine ayrılan sürede lise sınavlarına hazırlıklar ya da öğrencilerin kişisel ve sınıf içi problemleri çözmek adına değerlendirdiklerini, ders içi etkinliklerin yeterince uygulamadığını belirtirlerken, aynı şekilde 8. Sınıfta öğrenim gören öğrenciler de dersin bazen sınavlara hazırlık, eksik kalan konuların tamamlanmasına ilişkin yürütürken bazen de hedeflere paralel şekilde işlendiğini ve sürdürülebilirlik olmadığını ifade etmişlerdir. Program kapsamında en çok üzerinde durulan konuların başında verimli ders çalışma ve sınav kaygısının gelmesini eğitim sisteminin, süreç değerlendirme odaklı değil sınav odaklı olmasına, sınavların içeriğini kapsamayan derslere önem verilmemesini de beraberinde getirdiğini göstermektedir (Çivilidağ, Günbayı ve Yörük, 2015). Rehberlik hizmetlerinin eğitimde sekteye ugratılarak aksatılması, sürekli ve işlevsel bir yapıda olmaması eğitim-öğretim sürecine zarar vermektedir. Okullarda eğitimin göz ardı edilerek sadece öğretime ağırlık verilmesi dengeli, toplumsal bakımdan beklenen, kendisini tanıyan ve geliştirmiş öğrencilerin yetişmesine ciddi derecede engeller oluşturmaktadır (Hatunoğlu & Hatunoğlu (2006). Araştırmada ise öğretmenler rehberlik ve kariyer planlama dersini yürütürken okullarda akademik başarının çok fazla önemsenmesini karşılaşılan en büyük zorluk olarak belirtmişlerdir.

Rehberlik ve kariyer planlama dersinin yürütülmesinde karşılaşılan diğer bir zorluk dersin pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile verilmesi olmuştur. Çok (2021) tarafından yapılan çalışmada uzaktan eğitime ilişkin olarak öğretmenler; öğrenciye ulaşmada sorun yaşama, kırsal alanlarda yaşayan öğretmen ve öğrencilerin internete erişim zorluğu, velilerin uzaktan eğitimle ilgili bilgi eksiklikleri, öğrencilerin yeterli teknolojik cihazlara sahip olmaması, alt yapı sorununun olması olarak belirtmişlerdir. Pandemi süreci ile birlikte okullarda uzaktan eğitime hızlı bir geçişin olması alt yapı eksikliklerini de beraberinde getirmiştir. Öğrenci, öğretmen ve velilerin bu sürece alışkın olmamaları adaptasyon süreci gerektirmiştir. Bununla birlikte küreselleşen dünyada eğitime dahil olanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Farklı düzeyde eğitim veren her bir kurum teknolojinin sunduğu avantajları kullanarak bireylerin bilgi ve beceri düzeylerine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte eğitimden fayda sağlayamayanların sayısında bir azalmadan değil, artmadan bahsetmek doğru olacaktır (Balay, 2004).

Uzaktan yapılan eğitim kişi ve topluma pek çok fırsat sağladığı gibi birtakım yönlerden de sınırlılıklar oluşturmaktadır. Uzaktan eğitim, eğitmen ve öğrencinin fiziksel olarak farklı ortamlarda bulunduğu, yüz yüze etkileşimden ziyade daha çok teknolojiye yararlanan bir eğitim modelidir (Johnson, 2003). Uzaktan eğitim, yüz yüze yapılan eğitimdeki iletişimi kolay bir şekilde yerine getirememektedir. Bundan dolayı uzaktan eğitim ile ders gören öğrencilerin sosyal olarak gelişimleri zedelenebilir ve zayıflayabilir. Ayrıca tek başına ve yardım olmadan çalışamayan öğrencilerin uzaktan eğitimden yeterince ve etkin bir şekilde yararlanmaları zor olabilir. Uzaktan eğitim teorik derslerde ve derslerin etkinliklerinde yararlı bir şekilde kullanılabilirken aynı kolaylığı pratikte yani uygulamalı derslerin yürütülmesinde görülmeyebilir. Uzaktan eğitimle yeteneklerin geliştirilmesi ve belli alışkanlıkların edindirilmesinde zorluklar yaşanabilir (Akyürek, 2020). Rehberlik ve kariyer planlama dersi de yüz yüze iletişimin önemli ve gerekli olduğu bir derstir.

Süreçte uzaktan yapılan eğitimin dezavantajlarını en aza düşürerek, imkanların artırılmasıyla uzaktan eğitim ihtiyacı halinde daha nitelikli bir hale dönüştürülebilir. Bu süreçte öğretmenlere ilgili yeni hizmet içi eğitimler verilebilir veya halihazırda devam eden eğitimlerin yaygınlaştırılması sağlanabilir. Karip ve Köksal (1996), eğitiminde kalitenin artırılması için öğretim programları ve araçlarında, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde, yönetimlerde yenilik ve iyileştirmelerin yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte dersin önemine ilişkin öğrenci, öğretmen, veli ve idarecilerin bilgilendirilmesi sağlanabilir.

Kişinin kariyeri, hayatı süresince devam eden ve çok çeşitli etkilere açık bir alandır. Bu durumda yapılacak çalışmaların planlı, sistemli ve uzun süreli programlara aktarılması gereklidir. Kariyer planlaması kısa süreli çabadan daha çok uzun bir zamanı kapsayan bir yolculuktur (Özdemir Yaylacı, 2007). Araştırmada dersin daha verimli yürütülmesine ilişkin olarak kariyer gelişimi konusunda uzmanların ortak olarak bulunduğu nokta okul temelli kariyer gelişimi çalışmalarına 8.sınıftan daha erken bir dönemde başlanmasıdır. Kişinin kendisini kariyer hayatına hazırlayan eğitim süreçlerinde başarıyı yakalayabilmeleri ve uygun seçeneklere yönelebilmeleri için erken yaşlarda kariyer planlama çalışmalarının başlatılması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Öztürk vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler, kariyer becerileri ve tutumlarını geliştirmeye yönelik olan dersin, 8. sınıfta verilmeye başlamasının geç kalınmış bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere ders saatlerinde ya da ayrı bir ders olarak kariyer planlama konusunda eğitimlerin verilmesi alan uzmanlarınca önemle üzerinde durulan bir konu olmakla birlikte sağlıklı ve etkili bir kariyer gelişim sürecinin çocukluk dönemlerinde temeli atılan ve erken yaşlarda başlanılarak tüm yaşam süreçlerini kapsayacak destekleyici programlar olması gerektiği belirtilmektedir (Yeşilyaprak, 2016). Keele vd. (2020) tarafından yürütülen çalışmada da kariyer eğitiminin genellikle okulda çok geç verildiğini sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilere ve velilere eğitimin ilk yıllarından itibaren proaktif ve sistematik bilgi ve danışmanlık sağlamanın hayati önem taşıdığı üzerinde durulmaktadır. Gore vd. (2015), kariyer geliştirme ve mesleki rehberlik çalışmalarının ilkökulda başlaması gerektiğini vurgulamışlardır. Çünkü ilkökul zamanları, öğrencilerin kariyerleri adına ilgili kararları verme yetkinliğinin geliştiği, gerekli ilgi, tutum ve davranışları edindikleri süreçler olarak tanımlanmaktadır. Bu dönem, öğrencilerin psikososyal gelişimi bakımından kritik bir öneme sahiptir. Öğrencinin kendisine olan güveni, kendini kabul etmesi ve tanınması, uygun bir kimlik oluşturma gibi kişiliğini oluşturan süreçler bu zamanda gelişir. Erken dönemlerde doğru bir şekilde oluşan eğilimler, değer yargıları ve düşünceler öğrencinin uygun bir eğitsel yaşamı benimsemesi ve kendine uygun bir mesleki alana yönelmesi bakımından önem arz etmektedir (Özgül, 2003).

Dersin daha verimli yürütülmesine ilişkin olarak katılımcıların diğer önerileri süreç içerisinde sınıf rehber öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri ve idarenin iletişim içinde olmasının ve sınıf rehber öğretmeni ve okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmeni arasındaki iş birliğinin artırılması gerektiği ve her okulun bir psikolojik danışmanı olması yönündedir. Taşkaya ve Kurt (2010) tarafından yürütülen çalışmada da veli ile iş birliğinin yapılması ve her okulda bir psikolojik danışmanın bulunmasının süreci olumlu şekilde etkileyeceği üzerinde durulmuştur. Okul-aile-danışmanı çerçevesinde kariyer danışmanlarınca, çocuğun kariyer gelişim alanına etki eden süreçler, ailelerin bu süreçteki rolleri, kariyer adına alınan kararların değişkenlik gösterebilmesi, meslekler ve ücret durumları hakkındaki bilgiler, çocuğun yetenekleri ve ilgi alanları ve bu kapsamda kariyer planlama aşamaları ile süreçte çocuk ile iletişimini güçlendirme adına etkili iletişim konularında ailelere gerekli bilgilendirme çalışmaları planlanmalıdır. Planlanacak bu çalışmalar kapsamında ve kariyer eğitimi noktasında okullarda sınıf öğretmenleri de en az danışmanlar kadar önemli role sahiptir. Şöyle ki; sınıf öğretmenleri çocuklarla birebir iletişim kurma, onları uzun sürelerce izleyebilme ve yakından tanıma şansına sahiptirler (Keele vd., 2020). Ancak kariyer danışmanlığı uzmanlık gerektiren bir alandır bu süreçte çalışmak ve başarılı olmak için gerekli kariyer eğitimi alınmalıdır. Bu kapsamda kariyer eğitiminde, sınıf öğretmenleri kariyer danışmanı ile iş birliği yaparak çocuğun kariyer gelişim süreçlerinde gözlem yaparak, çocuğu dinleyerek ve çocuğun kendini daha iyi tanımasına fırsatlar oluşturarak destek sağlamalıdır (Özdemir Yaylacı, 2007). Nazlı (2008) tarafından yürütülen çalışmada da aynı şekilde sınıf rehberliğinin hem öğretmenlerin hem de psikolojik danışmanların sorumluluğunda olmasının önemine ulaşılmıştır.

Öğretim programlarının okullarda uygulanabilir olması ve işlevselliğinin olması ile öğrencilere istenen davranışların kazanılması mümkündür. Bir eğitim programı hazırlanırken bunların göz önüne alınması ve programın öğelerinin ve kendi iç tutarlığının bir bütün olması gerekir. Ancak program geliştirme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış bir program sürecin etkili olması için tek başına belirleyici bir faktör değildir.

Sürecin etkili olabilmesi için; hazırlanan programların uygulanma aşamalarında eğiticinin iyi yetiştirilmesi ve gerekli donanıma sahip olması, yürütülen eğitime gerekli kaynağın sağlanması ve program uygulanırken ortaya çıkabilecek olumsuzlukların giderilmesi için paydaşlardan gelecek geri bildirimler doğrultusunda sürekli olarak geliştirilip güncellenmesi gerekir. Programın uygulanma aşamalarında ise özellikle öğretmenler önemli bir role sahiptir (Dusenbury vd., 2003). Öğretmenlerin kendine güveni, pedagojik bilgi düzeyleri ve becerileri, eğitime yönelik tutumları uygulamaları etkileyebilmektedir (Karaman ve Bakaç, 2018). Bu kapsamda Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin yürütülmesinde gerekli uzman yardımlarının alınması, hizmet içi eğitimlerinin artırılması ve paydaşlarca iş birliğinin benimsenmesi önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında araştırma bulgularına dayalı öneriler ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Araştırma bulgularına dayalı öneriler:

1. Araştırmada kazanımlar için sürenin az olduğunu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda ders saatinde artırma yönünde çalışmalar yapılabilir.

2. Rehberlik ve kariyer planlama dersinin etkinliklerinde kullanılan materyallerin temininde güçlük yaşandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Dersin daha verimli yürütülebilmesi açısından ders kapsamında kullanılacak materyallerin okul idareleri tarafından teminin sağlanması sürecin daha sağlıklı yürütülmesine zemin hazırlayabilir.

3. Araştırma kapsamında dersin daha verimli yürütülebilmesi amacıyla katılımcıların okul temelli kariyer gelişimi çalışmalarına sekizinci sınıftan daha erken bir dönemde başlaması gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda kariyer planlaması kısa bir zaman diliminden ziyade daha kapsamlı ve uzun geniş bir zaman dilimini içeren süreç olduğundan dersin daha alt kademelerden başlamasına olanak sağlanabilir.

4. Dersin daha verimli yürütülmesine ilişkin olarak katılımcıların diğer önerileri süreç içerisinde sınıf rehber öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri ve idarenin iletişim içinde olmasının ve sınıf rehber öğretmeni ve okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmeni arasındaki iş birliğinin artırılması gerektiği ve her okulda bir psikolojik danışmanı olması yönündedir. Her okulda bir psikolojik danışman bulundurulması süreci daha sağlıklı bir şekilde takip edilebilir ve gerektiğinde uzman yardımına daha çabuk ve kolay ulaşılabilir. Bununla birlikte sınıf rehber öğretmenlerine Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin işleyişine yönelik hizmet içi eğitimler verilerek bu alanda kendilerini donanımlı ve yeterli hissetmeleri sağlanabilir.

5. Araştırmada tek başına ve sınıfın tamamı için sorunların çözümünün Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin çıktılarından biri gibi görüldüğü ancak ders için ayrılan sürenin kazanımlar ve problemlerin çözümü için yetersiz olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Rehberlik ve Kariyer Planlama dersi haricinde her kademe ve sınıfa rehberlik saati geri getirilerek bireysel ve sınıf içi problemlerin çözümü için zaman yaratılabilir.

6. Program kapsamında en çok “Sınav Kaygısı” ve “Verimli Ders Çalışma” konuları üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte “Öz Bakım Becerileri” ve “Kariyer Planlama” konularının en sonlarda geldiği görülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde üzerinde sıklıkla durulan konular ile dersin en temel amacına ilişkin belirlenen hedeflerin birbirinden farklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sınavların kapsamına girmeyen ve kazanımlarının göz ardı edildiği bu dersin önemine ilişkin öğrenci, öğretmen, veli ve idarecilerin bilgilendirilmesi sağlanabilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

1. Yürütülen çalışmadaki katılımcılar öğretmenlerdir. Konunun daha kapsamlı şekilde incelenmesi açısından bu sürece öğrenciler ve veliler dahil edilebilir.

2. Ulaşılan sonuçların derinlemesine incelenmesi ve ki kare testi sonucu kadın-erkek katılımcılar ile dersi yürütmekten memnun olan ve olmayan katılımcıların cevaplarının ayrıntılanması açısından nitel çalışma gerçekleştirilebilir.

3. Dersin etkililiğine yönelik deneysel çalışmalar yapılabilir.

Teşekkür ve Bilgilendirme

Araştırma Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış olmakla birlikte Gazi Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Derneği'nin düzenlemiş olduğu ICCI-EPOK 2022 X. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde 26-28 Ekim 2022 tarihlerinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Referanslar

- Akpınar, M. (2016). *Okul tükenmişliği ile akademik stres ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aktın, K. (2017). 6. sınıf kız çocuklarında kariyer bilinci üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1619-1634.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: bir alan yazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bakan, T. ve Şahin, H. (2018). Değerler Eğitim Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Değer Kazanımı Üzerine Etkisinin Çocuk Görüşlerine Göre İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Güz (12), 121-140.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Baltacı N.B. (2018) *Ortaokul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Başaran, İ. E. (1982). *Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Ankara: Emel Matbaası.
- Betz, N. ve Luzzo, D. (1996). Career assessment and the career decision-making self-efficacy scale. *Journal Of Career Assessment*, 4(4), 413-428.
- Bohn, S. ve McConville, S. (2019). Strengthening Career Education. *Public Policy Institute of California*, October.
- Broadbent, R., Cacciattolo, M. and Papadopoulos, T. (2012), "Good practice in secondary school careers programs : A case study of the approach of one inner city school", *Education + Training*, 54: 126-141. <https://doi.org/10.1108/00400911211210242>
- Burnard, P. (1992). *Know Yourself! Self Awareness Activities for Nurses*. Scutari, London.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Camadan, F., Baştopçu, S., Tosun, G., Yangın, N. & Kılıç, Z. (2018). Öğretmenlerin Mesleki Benlik Saygıları ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 115-136. DOI: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.312295>.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak pusulası: Ahlak ve değerler eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Çam, S., (2008). Okullarda Rehberlik Hizmet Alanları- Birimleri. İçinde G. Can (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (ss:47-72). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çivilidağ, A., Günbayı, İ. ve Yörük, T., (2015). Eğitim örgütlerinde mesleki rehberlik çalışmalarına ilişkin nitel bir analiz: Antalya örneği. *Journal of International Social Research*, 8(38), 573-594

- Çok, C. (2021). *Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin öz yeterlik algısı ve pandemi sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştıkları engeller*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 45-60.
- Deniz, M. E. ve Erözkan, A. (2017). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Pegem Akademi
- Diener, E. ve Diener, C. (1996). Most People Are Happy. *Psychological Science*, 7(3), 181-185.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8(13), 155-187.
- Dusenbury, L., Brannigan, R., Falco, M., & Hansen, W. B. (2003). A review of research on fidelity of implementation: Implications for drug abuse prevention in school settings. *Health Education Research*, 18(2), 237-256.
- Erdem, S. ve Gürol, M. (2020). Rehberlik ve kariyer planlama dersi öğretim programının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(79), 1-20.
- Gencer, N., (Çeviren) (2018). Öznel iyi oluş: genel bir bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638. doi: 10.17218/hititsosbil.457382
- Gore, J., Holmes, K., Smith, M., Southgate, E., and Albright, J. (2015). Socioeconomic status and the career aspirations of Australian primary and high school students. *The Australian Educational Researcher*, 42, 155-177. DOI 10.1007/s13384-015-0172-5
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1): 333-338.
- Johnson, D. W. (2003). Social interdependence: interrelationships among theory, research, and practice. *American psychologist*, 58(11), 934.
- Karaman, P. ve Bakaç, E. (2018). Öğretmenlerin eğitim programı yaklaşımı tercihlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 304-320.
- Karip, E. ve Köksal, K. (1996). Etkili Eğitim Sistemlerinin Geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*, 2(2), 245-247.
- Karataş, Z., & Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 427-460.
- Keele, S. M., Swann, R., & Davie-Smythe, A. (2020). Identifying best practice in career education and development in Australian secondary schools. *Australian Journal of Career Development*, 29(1), 54-66. <https://doi.org/10.1177/1038416219886116>
- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19(2),137-157.
- Kuzgun, Y. (2006). İlköğretimde meslek gelişimi. İçinde Kuzgun Y. (Ed.). İlköğretimde Rehberlik (ss: 125-155). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2016). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Nobel Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1997). *Tebliğler Dergisi*, 60(2482), 10.09.1997.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2014). *Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Sınıf rehberlik programı (okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı*, 17, 09 Temmuz 2020.
- Nazlı, S. (2008). Öğretmenlerin değişen rehberlik hizmetlerini ve kendi rollerini algılamaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (20), 11-25.

- Nazlı, S. (2004). Sınıf rehberliği etkinlikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(11), 135-151.
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020(8), 178-192.
- Özgüven, İ. E., (2003). *Endüstri Psikolojisi*, Ankara: Pdrem Yayınları.
- Öztürk, B., Esen, E. ve Siyez D. M. (2020). Sınıf rehber öğretmenlerinin ve 8. sınıf öğrencilerinin rehberlik ve kariyer planlama dersine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 492-512.
- Pershing, J.A., & Demetropoulos, E.G. (1981). Guidance and Guidance Systems in Secondary Schools: The Teacher's Views. *The Personnel and Guidance Journal*, 59, 455-459.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Sarıkaya, T., & Khorshid L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Şendil T. ve Kızıldağ Ö (2003). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(2), 58- 66.
- Şahin, M., Aydın. B., Sarı, S.V., Kaya, S., & Pala, H. (2012). Öznel iyi oluşu açıklamada umut ve yaşamda anlamın rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 827-836.
- Schwartz, S. H. (1994). "Are there universal aspects in the structure and content of human values?" *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x>
- Snyder, C. R. & Lopez, S. J. (2007). *Positive psychology: The scientific and practical explorations of human strengths*. California: Sage Publications.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). *Müfredat yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara: MEB Yayınları.
- Taşkaya, S. M. ve Kurt Y. (2010). İlköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11(13), 909-915.
- Taymur, Z.A. (2015). *İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma: Batman il örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Gaziantep.
- Tekke, M., & Coşkun M. (2019). Kendini tanıma, kendini gerçekleştirme, kendini aşmışlık ve potansiyelini tam kullanan kişi: kişilerarası iletişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 790-797.
- Yavuzer, H. (2019). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yaylacı Özdemir, G. (2007). İlköğretim Düzeyinde Kariyer Eğitimi ve Danışmanlığı. *Bilgi, Kış* (40), 119- 140.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yazgünoğlu, S., & Demirel, M. (2012). Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel sayı* (2), 244-255.
- Yeşilyaprak, B. (2016). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş. Yeşilyaprak, B. (Ed.) *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya* (3. Baskı) içinde (ss. 2-43). Ankara, Pegem Akademi
- Yeşilyaprak, B. (2017). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. 27. basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Extended Abstract

In addition to teaching, guidance services are provided to ensure the development of students in schools. One of the purposes of this service is to discover and develop the talents of the individual. This aspect of the guidance includes the studies to be done for the students to turn to a suitable educational institution, job and profession (Yeşilyaprak, 2017).

When the studies in our country are examined, it is seen that the evaluations about the guidance programs are given less attention. Especially as of the 2012-2013 academic year, there is a great deficiency in the literature in the evaluation of PCG Course. In addition, important decisions are made in the 8th grade in our country. However, it is pointed out that the students who continue their education in secondary school do not have the level of professional maturity that will enable them to make this decision consciously. The main purpose of this research is to determine the views of teachers on the Eighth Grade Guidance and Career Planning Course. In the study, it was aimed to eliminate the deficiencies and to determine the difficulties encountered in the execution of the PDR course, to receive suggestions for more efficient conduct of the course and to understand the importance of the course.

The research is a quantitative study based on the survey model. The research is a descriptive study in terms of revealing the current situation and determining the deficiencies, strengths and aspects of the program that need improvement. Convenience sampling method, one of the non-random sampling methods, was used in the formation of the study group. The study group consists of 200 teachers working in secondary schools in the 2020-2021 academic year. 92 of the participants were male and 108 were female. 173 of them are undergraduate and 27 of them are graduate. When analyzed as a branch; 39 Mathematics Teachers, 25 Turkish Teachers, 23 English Teachers, 19 Science Teachers, 16 Religious Culture and Ethics Teachers, 12 Psychological Counselors and 60 teachers from other branches.

Teacher Opinions Questionnaire for Eighth Grade Guidance and Career Planning Course was used as data collection tool in the research. The questionnaire was created by examining the Class Guidance Program items prepared by the Ministry of National Education and the relevant literature. For the content validity of the questionnaire, it was developed by taking the opinions of 3 school counselors, 2 psychological counselors and 3 lecturers who are experts in their fields. After the expert opinions, the questionnaire was prepared and the informative consent text was added, and it was prepared as a total of 18 items. The first 10 questions are personal information, 8 items are opinions about the course (objectives=11, evaluation of outcomes=11, content=12, course topics=13, teaching-learning process=11, test situations=11, difficulties encountered while conducting the lesson=12, program efficient implementation = 11 items). The Teachers' Opinions Questionnaire on the Eighth Grade Guidance and Career Planning Lesson, which was finalized by making arrangements, was applied over the internet via Google Forms due to the restrictions imposed by the COVID-19 outbreak in 2020-2021. In the research, Chi-Square Test was applied to determine whether descriptive statistics (frequency and percentage) and participants' views about the course show a significant difference according to their gender and course performance satisfaction.

As a result of the research, it was determined that the teachers thought positively about the achievements of the Guidance and career planning course program. However, positive opinions were expressed that the explanations for the implementation of the course were sufficient and the active participation of the students was ensured, but it was revealed that there was difficulty in obtaining the materials that should be used in the activities. In the research, it was found that the participant teachers mostly observed the students and talked with the students in the evaluation of the achievements. It was determined that small group studies should be carried out on the achievements, which are also given as the least used evaluation method. In addition, it was determined that the subjects of "Exam Anxiety" and "Efficient Studying" were mostly focused on within the scope of the course.

In the research, it was determined that academic success was given too much importance in schools while conducting the guidance and career planning course, and that the course was given by distance education during the pandemic process was determined as the difficulties encountered. Suggestions were made to inform students, teachers, parents and administrators about the importance of the lesson and to start this lesson from 8th grade to earlier levels.